

ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Драгоненко Анна Олександрівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права та кримінології,

Донецький державний університет внутрішніх справ

м. Кропивницький, Україна

Військові конфлікти значно впливають на соціальну структуру суспільства, зокрема, посилюючи проблеми насильства в сім'ї та гендерно зумовленого насильства. В Україні, з початком повномасштабної війни у 2022 році, спостерігається зростання випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі 126-1 КК України, що потребує детального аналізу та розробки ефективних механізмів протидії.

Проблематика насильства в сім'ї та гендерно зумовленого насильства досліджувалася багатьма українськими та міжнародними науковцями. Зокрема, у роботах Менджул М.В. (2023) аналізується впровадження європейських та міжнародних стандартів у протидії насильству в умовах війни. Олійниченко А.Є. (2023) розглядає обмежувальні заходи кримінально-правового характеру для кривдників. Проте, практичні аспекти реалізації цих заходів потребують додаткового вивчення.

У 2024 році в Україні спостерігалось значне зростання кількості звернень щодо домашнього насильства. За перше півріччя уповноважені органи отримали понад 97 706 таких звернень [1]. Протягом дев'яти місяців громадська організація «Ла Страда-Україна» зафіксувала 33 тисячі звернень на свою гарячу лінію з питань домашнього насильства [2]. Крім того, за 11 місяців було відкрито 2 777 кримінальних проваджень за фактами домашнього насильства, що на 5% більше, ніж у 2023 році, та на 17% більше порівняно з 2021 роком [3].

Ці дані свідчать про загострення проблеми домашнього насильства в умовах воєнного стану, що потребує посиленої уваги та комплексних заходів з боку державних органів та громадських організацій. Фактори, такі як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) у військовослужбовців, економічні труднощі та соціальна ізоляція, сприяють збільшенню рівня насильства в сім'ях.

Повернення військовослужбовців із зони бойових дій часто супроводжується психологічними травмами. Відсутність належної

психологічної підтримки призводить до того, що ветерани можуть проявляти агресію щодо своїх близьких. Як зазначає Ігор Клименко, міністр внутрішніх справ України, 60% випадків домашнього насильства пов'язані з військовослужбовцями.

В цих умовах особливої актуальності набувають практичні заходи протидії насильству, які спрямовані на захист постраждалих, запобігання подальшим випадкам насильства, а також реабілітацію кривдників. Важливою складовою ефективною протидії є забезпечення координації зусиль державних органів, громадських організацій та міжнародних партнерів.

Потребують детального розгляду ключові практичні заходи протидії насильству в Україні, їх ефективність, а також виклики, з якими стикаються правоохоронні органи та соціальні служби. Особлива увага приділяється мобільним бригадам соціально-психологічної допомоги, гарячим лініям для постраждалих, програмам економічної підтримки для жінок та імплементації міжнародного досвіду.

На даний час у 21 області України діють 101 мобільна бригада, які забезпечують оперативне реагування на випадки насильства. Ефективність їхньої роботи підтверджується зростанням кількості врятованих життів та наданих консультацій. Однак існують деякі проблеми: недостатнє фінансування, обмежений доступ до віддалених населених пунктів.

З 1997 року на території України працює Національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства, надаючи анонімні консультації. Протягом 2024 року кількість звернень зросла на 30% порівняно з 2023 роком.

Виклики: необхідність підготовки фахівців для роботи з військовими та їхніми родинами.

Також реалізуються програми економічного розширення прав і можливостей жінок, які допомагають здобути фінансову незалежність. Співпраця з міжнародними організаціями (UNFPA) сприяє розширенню таких програм.

Досвід країн ЄС свідчить про ефективність мультидисциплінарного підходу (правоохоронні органи, соціальні служби, медичні установи) та необхідність імплементації подібних моделей в Україні.

Практичні заходи протидії насильству в Україні є важливим елементом системи захисту прав людини. Однак їхня ефективність обмежується недостатнім фінансуванням, низьким рівнем обізнаності населення та викликами, пов'язаними з воєнним станом. Впровадження комплексного підходу, посилення співпраці між державними органами та громадськими організаціями, а також адаптація міжнародного досвіду допоможуть підвищити ефективність протидії насильству в Україні.

Література:

1. Офіс Генерального прокурора України. В Україні у 2024 році кількість випадків домашнього насильства зросла на 80% [Електронний ресурс] // NV.ua. 2024. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/domashnye-nasilstvo-u-genprokuraturi-povidomili-shcho-kilkist-vypadkiv-zrosla-na-80-50455671.html> (дата звернення: 16.02.2025).
2. Promin. В Україні значно зросла кількість випадків домашнього насильства [Електронний ресурс] // Promin.cv.ua. 2024. Режим доступу: <https://promin.cv.ua/2024/12/11/v-ukraini-znachno-zrosla-kilkist-vypadkiv-domashnoho-nasylstva.html> (дата звернення: 16.02.2025).
3. The Village. За 2024 рік відкрили 2,7 тисячі проваджень про домашнє насильство. Це на 5% більше, ніж у 2023-му [Електронний ресурс] // The Village. 2024. Режим доступу: <https://www.village.com.ua/village/life/edu-news/358287-za-2024-rik-vidkrili-nbsp-2-7-nbsp-tisyachi-nbsp-provadzhen-pro-domashne-nasilstvo-tse-na-nbsp-5-bilshe-nizh-u-2023-mu> (дата звернення: 16.02.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-487-3-14>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї ТА НАСИЛЬСТВА ЗА ОЗНАКАМИ СТАТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дрижакова Діна Юріївна

<https://orcid.org/0009-0004-7585-5860>

аспірантка кафедри кримінально-правової політики

та кримінального права,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Проблема насильства в сім'ї набула особливої актуальності в Україні, де триває війна, яка, на жаль, сприяє зростанню рівня насильства.

Протидія домашньому насильству є важливим засобом для побудови безпечного та демократичного суспільства. Український законодавець з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція), ратифікованої Україною 20 червня 2022 року, вніс низку змін до національного законодавства, щодо протидії домашньому насильству.